

Päiväys
4.7.2024

1 (2)

Diaarinumerot
612/03.04.04.04.20/2024
621/03.04.04.04.20/2024

JULKINEN KUULUTUS

Valitukset vesilain mukaisesta päätöksestä

Vesilain 15 luvun 3 §:n mukaan Vaasan hallinto-oikeuden on annettava lupaviranomaisen, valtion valvontaviranomaisen ja kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen vesilain nojalla antaman päätöksen sekä ojitustoimituksessa annetun päätöksen johdosta jätetty valitus tiedoksi julkisella kuulutuksella noudattaen, mitä hallintolain 62 a §:ssä säädetään. Tieto kuulutuksesta on julkaistava hankkeen vaikutusalueen kunnissa noudattaen, mitä kuntalain 108 §:ssä säädetään.

Kuulutuksen julkaisupäivä Vaasan hallinto-oikeuden verkkosivuilla

4.7.2024

Valitusten tiedoksisaantipäivä

Hallintolain 62 a §:n 3 momentin mukaan tiedoksisaannin katsotaan tapahtuneen seitsemäntenä päivänä kuulutuksen julkaisemisajankohdasta.

Valitusten tiedoksisaantipäivä on 11.7.2024.

Asia

Vaasan hallinto-oikeuteen on jätetty kaksi valitusta Etelä-Suomen aluehallintoviraston päätöksestä 4.4.2024 nro 81/2024.

Asia: Kalatien rakentaminen Mustionkosken voimalaitoksen ohi, Raasepori. Hakijana Raaseporin kaupunki.

Aluehallintovirasto on myöntänyt hakijalle vesitalousluvan.

Seuraavat tahot ovat jättäneet asiassa valituksen:

1. Koskienergia Koskivoima Oy
2. Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri ry ja Lohjan seudun ympäristöyhdistys ry

Valitusasiakirjojen nähtävilläpito

Tämä kuulutus ja valitukset pidetään nähtävillä 4.7. – 30.8.2024 Vaasan hallinto-oikeuden verkkosivuilla (<https://oikeus.fi/hallintooikeudet/vaasanhallinto-oikeus/fi/index/hallintooikeudenkuulutukset/valituskuulutukset.html>). Hallinto-oikeuden verkkosivuilla valitukset ovat ilman liitteitä. Tieto kuulutuksesta on julkaistava Raaseporin kaupungissa.

Hallintolain 62 b §:n mukaan julkisen kuulutuksen ja kuulutettavan asiakirjan tiedot julkaistaan, jollei salassapitoa koskevista säännöksistä muuta johdu. Henkilötiedoista julkaistaan kuitenkin ainoastaan tiedonsaannin kannalta välttämättömät henkilötiedot.

Mahdollisuus vastineen antamiseen

Vaasan hallinto-oikeus varaa asianosaisille, joita asia erityisesti koskee, tilaisuuden vastineen antamiseen. Mahdollinen vastine tulee toimittaa hallinto-oikeuteen **viimeistään 30.8.2024**. Luvan hakijalle ja viranomaisille varataan erikseen tilaisuus vastineen antamiseen.

Vastineeseen on merkittävä sen tekijän nimi, postiosoite, puhelinnumero ja mahdollinen sähköpostiosoite. Vastineessa on ilmoitettava asian ensimmäinen diaarinumero 612/2024.

Kiinteistön osaomistajaa pyydetään antamaan tieto kuulutuksesta myös kiinteistön mahdollisille muille omistajille ja haltijoille.

VAASAN HALLINTO-OIKEUS
Kuulemiskanslia
029 56 42729

Tuomioistuimen yhteystiedot

Vaasan hallinto-oikeus
Korsholmanpuistikko 43, 4 krs (PL 204), 65101 Vaasa
Sähköposti: vaasa.hao@oikeus.fi
Puh: 029 56 42780

Hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalvelu:
<https://asiointi.oikeus.fi/hallintotuomioistuimet#/>

Henkilötietojen käsittelyyn ja tietosuojaan liittyvät tiedot ovat saatavilla:
<https://oikeus.fi/hallintooikeudet/vaasanhallinto-oikeus/fi/>

Datum
4.7.2024

1 (2)

Diarienummer
612/03.04.04.04.20/2024
621/03.04.04.04.20/2024

OFFENTLIG KUNGÖRELSE

Besvär över beslut enligt vattenlagen

Enligt 15 kapitlet 3 § i vattenlagen ska Vasa förvaltningsdomstol genom offentlig kungörelse med iakttagande av 62 a § i förvaltningslagen delge besvär över beslut som tillståndsmyndigheten, den statliga tillsynsmyndigheten eller den kommunala miljövårdsmyndigheten har meddelat med stöd av vattenlag samt över beslut som har meddelats vid en dikningsförrättning. Information om kungörelsen ska med iakttagande av 108 § i kommunallagen publiceras i kommunerna inom det område som påverkas av projektet.

Publiceringsdag för kungörelsen på webbplatsen av Vasa förvaltningsdomstol

4.7.2024

Delfäendedag för besvären

Enligt 62 a § 3 momentet i förvaltningslagen anses delfäendet ha skett den sjunde dagen efter publiceringstidpunkten för kungörelsen.

Delfäendedagen för besvären är 11.7.2024.

Ärende

Till Vasa förvaltningsdomstol har inlämnats två besvär över beslut av Regionförvaltningsverket i Södra Finland 4.4.2024 nr 81/2024.

Ärende: Byggande av en fiskväg förbi kraftverket i Svartåfors, Raseborg. Sökande Raseborgs stad.

Regionförvaltningsverket har beviljat sökanden vattenhushållningstillstånd.

Följande parter har inlämnat besvär i ärendet:

1. Koskienergia Koskivoima Oy
2. Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri ry och Lohjan seudun ympäristöyhdistys ry

Tillgänglighållande av besvärshandlingarna

Denna kungörelse och besvären hålls tillgängliga på webbplatsen av Vasa förvaltningsdomstol (<https://oikeus.fi/hallintooikeudet/vaasanhallinto-oikeus/sv/index/forvaltningsdomstolenskungorelser/kungorelsersomgallerbesvar.html>) under tiden 4.7. – 30.8.2024. På webbplatsen av förvaltningsdomstolen finns besvären utan bilagor. Information om kungörelsen ska publiceras i Raseborgs stad.

Enligt 62 b § i förvaltningslagen publiceras uppgifterna i en offentlig kungörelse och den kungjorda handlingen om inte något annat följer av sekretessbestämmelserna. I fråga om personuppgifter publiceras dock endast sådana personuppgifter som är nödvändiga för tillgången till information.

Tillfälle att avge bemötande

Vasa förvaltningsdomstol ger de parter som ärendet särskilt berör tillfälle att avge bemötande. Bemötandet ska inlämnas till Vasa förvaltningsdomstol **senast 30.8.2024**. Tillståndssökanden samt myndigheter ges skilt tillfälle att avge bemötande.

Av bemötandet ska framgå namnet på den som avger bemötandet, postadress, telefonnummer och eventuell e-postadress. Av bemötandet ska även framgå ärendets första diarienummer 612/2024.

Delägare av en fastighet ombeds informera även eventuella övriga ägare och innehavare av fastigheten om denna kungörelse.

VASA FÖRVALTNINGSDOMSTOL
Kansliet för hörande
029 56 42729

Domstolens kontaktuppgifter

Vasa förvaltningsdomstol
Korsholmsplanaden 43, 4 vån. (PB 204), 65101 Vasa
E-post: vaasa.hao@oikeus.fi
Telefonnummer: 029 56 42780

Förvaltnings- och specialdomstolarnas e-tjänst:
<https://asiointi.oikeus.fi/sv/hallintotuomioistuimet#/>

Uppgifter gällande behandlingen av personuppgifter och dataskydd finns:
tillgängliga på <https://oikeus.fi/hallintooikeudet/vaasanhallinto-oikeus/sv/>

Valitus 1 – Besvär 1

13.5.2024

VAASAN HALLINTO-OIKEUS

ASIA JA VALITUKSENALAINEN PÄÄTÖS:

Valitus Etelä-Suomen aluehallintoviraston 4.4.2024 antamaan päätökseen 81/2024 (drno ESAVI/3799/2023).

Raaseporin kaupunki on 30.1.2023 Etelä-Suomen aluehallintovirastossa vireille panemassaan ja myöhemmin täydentämässään hakemuksessa hakenut lupaa teknisen kalatien rakentamiseen Mustionjoen Mustionkosken voimalaitokseen sekä lupaa juoksuuttaa vettä sen kautta Raaseporin kaupungissa. Lisäksi on haettu pysyvää käyttöoikeutta hanketta varten tarvittavaan alueeseen sekä tarvittavia kulkuoikeuksia kalatien rakentamista, kunnossapitoa ja käyttöä varten.

VALITTAJA:

Koskienergia Koskivoima Oy (myöhemmin ”Koskienergia” tai ”yhtiö”)
Kotakennäntie 31
44100 Äänekoski

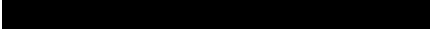
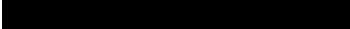
HAKIJA:

Raaseporin kaupunki

VALITTAJAN ASIAMIES JA PROSESSIOSOITE:

Varatuomari, lupalakimies
Fondia Oyj
Aleksanterinkatu 11, 00100 Helsinki

Päätökset ja muut yhteydenotot pyydetään lähettämään osoitteisiin

 ja

VAATIMUKSET

Koskienergia vaatii, että Vaasan hallinto-oikeus

- 1) kumoaa Etelä-Suomen aluehallintoviraston 4.4.2024 antaman päätöksen nro 81/2024 ja hylkää Raaseporin kaupungin lupahakemuksen.
- 2) toissijaisesti palauttaa asian aluehallintoviraston uudelleen valmisteltavaksi. Edellytyksenä palautukselle on, että hallinto-oikeus ei suoraan muuta aluehallintoviraston päätöstä siten, että Mustionkoskelle tulee rakentaa Koskienergian esittämä luonnonmukainen kalatie.

Selvyyden vuoksi todetaan, että jos kalatien rakentaminen Mustionkosken voimalaitokselle katsotaan oikeudellisesti perustelluksi ja kalan kulun kannalta tarpeelliseksi, hanke tulisi toteuttaa vain Mustionkosken voimalaitoksen kiertävänä ”Freshabit Life IP”-hankkeen yhteydessä esitettyä luonnonmukaisena kalatienä sekä voimalaitoksen yhteyteen rakennettavana alasvaellusputkena.

- 3) käsittelee Mustionkosken voimalaitosta koskevan valituksen sekä Peltokosken voimalaitoksen kaksi vireillä olevaa valitusta (Vaasan Hao:n diaarinumero 1509/2023 ja 1510/2023) yhtenä kokonaisuutena seuraavasti:
  - Mustionkosken voimalaitoksen kalatiehanke tulee toteuttaa, jos se katsotaan tarpeelliseksi, edellä mainitun vaatimuskohdan 2) mukaisesti luonnonmukaisena kalatienä.
  - Samaan Mustionjoen jokijatkumoon kuuluvan Peltokosken voimalaitoksen valmisiin patorakennelmiin tulee myöntää lupa Koskienergian Vaasan hallinto-oikeudelle 29.12.2023 jättämän valituskirjelmän mukaisesti Borland-kalatien rakentamiselle (Vaasan Hao:n diaarinumero 1509/2023)
  - Vastaavasti Raaseporin kaupungin hakemus osittain luonnonmukaisen kalatien rakentamiseksi Peltokosken voimalaitokselle tulee hylätä Vaasan hallinto-oikeudelle jätetyn valituskirjelmän mukaisesti (Vaasan Ho:n diaarinumero 1510/2023).
  - Koskienergia katsoo, että hallintoprosessilain 2:11:n mukaiset edellytykset asiakokonaisuuden yhdistämiselle hallinto-oikeudessa edellä mainitulla tavalla ovat olemassa.
  - Jos hallinto-oikeus palauttaa molempien voimalaitosten kalatiehankkeet lupaviranomaisen uudelleen käsiteltäväksi, edellytykset vesilain 11:13 mukaiselle asioiden yhdessä käsittelylle lupaviranomaisessa ovat myös olemassa.
  - Mustionkosken kalatiehanke tulee yhteen sovittaa Peltokosken voimalaitoksen vireillä olevien kalatiehankkeiden kanssa siten, että jokijatkumolla päästään parhaimpaan mahdolliseen lainmukaiseen ratkaisuun.
- 4) toteuttaa Mustionkosken voimalaitoksen kahden kalatievaihtoehdon (Raaseporin kaupungin hakemus ja Freshabit -hankkeessa esitetty vaihtoehto) välillä toimivuus- ja paremmuusvertailun sekä hyötyjen ja haittojen vertailun.

Kalatiehankkeita tulee vertailla ainakin kalateiden toimivuuteen, patoturvallisuuteen, luonnonsuojeluarvoihin, maanomistajien ja luvan haltijan omaisuuden suojaan kaavoitukseen sekä maisemallisiin ja kulttuuriarvoihin liittyen.

- 5) velvoittaa hakijan
  - a) selvittämään kalatiehankkeen vaikutukset vuollejoki- ja jokihelmisimpukkaesiintymille (lisääntymis- ja levähdyspaikoille),
  - b) selvittämään, että heikentääkö hanke merkittävästi Natura 2000 -verkostoon

- kuuluvan Mustionjoen (FI0100023) alueen luonnonarvoja.
- c) hakemaan luvan a) ja b) kohtien suojelusta poikkeamiselle.
- 6) velvoittaa Raaseporin kaupungin korvaamaan vesilain 13 luvun mukaisesti hakemuksesta voimalaitoksen luvan haltijalle aiheutuvat edunmenetykset. Lupaviranomaisen päätöksessä mainittu korvausten määrä on riittämätön eikä vastaa todellisia edunmenetyksiä. Oikea korvausmäärä vesivoiman menetyksestä tulee olla 473834 euroa (kts. perustelut).

Edellytyksenä korvausten suorittamiselle on, että lupaviranomaisen päätöstä ei kumota ja Raaseporin kaupungin hakemuksen mukainen kalatien rakentamista koskeva päätös saa lainvoiman.

Selvyyden vuoksi todetaan, että jos hallinto-oikeus muuttaa aluehallintoviraston päätöstä siten, että kalatie tulee toteuttaa Freshabit-hankkeen mukaisesti tai jollain muulla kuin aluehallintoviraston 4.4.2024 päättämällä tavalla, korvaukset tulee myös tällöin määrätä virallisperiaatteen mukaisesti vesilakiin perustuen.

PERUSTELUT

1. Taustaa

Raaseporin kaupunki on hakenut 27.1.2023 vesilain mukaista lupaa rakentaa Mustionkosken voimalaitoksen kalatie ja juoksuttaa vettä sen kautta. Lisäksi kaupunki hakee pysyvää käyttöoikeutta tilan 710-619-1-f alueelle kalatierakenteiden alle jäävään alueeseen sekä kulkuoikeus tilojen RNrot 710-619-1-1 ja 710-638-1-257 kautta kalatien rakentamista, kunnossapitoa ja käyttöä varten.

Mustionkoski on neljäs ja viimeinen voimalaitos Mustionjoella ennen Lohjanjärveä. Kahdessa alimmaisessa voimalaitospadossa, Äminneforsissa ja Billnäsissä on jo kalatiet ja Peltokosken kalatiehakemuksia koskevat valitusasiat ovat Vaasan hallinto-oikeudessa vireillä.

2. Kalatien toteuttaminen Freshabit -hankkeen mukaisena ratkaisuna

Koskienergia toteaa, että vaelluskalojen ei ole todisteellisesti todettu nousseen Mustionkosken pudotuskorkeudeltaan ja kalankulun kannalta muutenkin haastavaa alkuperäistä luonnonuomaa pitkin Lohjanjärveen. Raaseporin kaupungin hakemuksessa on kyse keinotekoisien kalayhteyden luomisesta (ei ennallistamisesta), mikä on puhtaasti tekninen ratkaisu eikä sisällä poikastuotannon kannalta merkityksellistä luonnonmukaista kalatietä. Lähtökohtana voidaan näin ollen pitää, ettei kalatien rakentamiselle (kts. myöhemmin tarveharkinta) ole luonnonmonimuotoisuuden kannalta välttämättömiä perusteita. Mikäli Mustionkosken kuitenkin rakennetaan kalatie, tulee sen yhteyteen rakentaa myös merkittävästi lisääntymisalueita (luonnonmukainen kalatie).

Koskienergia toteaa, että koko Mustionjoen kalateiden rakentaminen tulee toteuttaa kokonaisuutena, joka huomioi parhaalla mahdollisella tavalla kaikki Mustionjoen tällä hetkellä vireillä olevat kalatiehankkeet (Peltokosken ja Mustionkosken voimalaitokset), jo toteutetut kalatiehankkeet (Äminneforsin ja Billnäsän voimalaitokset) sekä muut tulevat parannushankkeet (Junkarsborgin poikastuotantoalue). Raaseporin kaupunki pyrkii toteuttamaan kalatiehankkeita laitoskohtaisesti huomioimatta Mustionjoen kalankulun kokonaisuutta ja esim. Mustionkosken ja Peltokosken hankkeisiin liittyviä ehdottomia luvanmyöntämisesteitä (patoturvallisuus, luonnonsuojelualue, kaavoitus, maisema- ja kulttuuriarvot jne). Raaseporin kaupunki ei ole huomionnut millään tavalla voimalaitosten luvan haltijan ja muiden maanomistajien näkemyksiä. Maanomistajat ovat yhtiön kanssa yhtä mieltä siitä, että Mustionkoskella kalatie tulisi toteuttaa yhtiön esittämänä luonnonmukaisena kalatienä. Maanomistajat puoltavat myös yhtiön Peltokosken

voimalaitoksen Borland-kalatiehakemusta ja vastustavat kaupungin hanketta Peltokoskella.

Koskienergia toteaa, että jos kalatie tullaan toteuttamaan, tulee sen Mustionkoskella olla luonnonmukainen Euroopan Unionin luonnonmonimuotoisuuden vähenemistä estävän Freshabit Life IP -hankkeen yhteydessä esitetty vaihtoehto. Suunnittelija (Ympäristötekniikan DI) Jami Aho on arvioinut Mustionjoen Freshabit-hankkeen yhteydessä laaditun esisuunnitelman mukaisesti Mustionkosken luonnonmukaisen kalatievaihtoehdon toteuttamiskelpoisuutta ja hyötyjä ("Mustionkosken ja Peltokosken kalatiet: ajatuksia luonnonmukaisista vaihtoehdoista", 8.2.2016). Huomioimalla asiantuntija Jamin Ahon esitykset, hankkeilla voidaan saavuttaa huomattavasti parempia kalataloudellisia hyötyjä ja muihin luonnonarvoihin liittyviä tavoitteita edullisemmin, kuin mihin Raaseporin kaupungin puutteellisilla hakemuksilla pyritään.

Jami Ahon vuonna 2022 päivittämä kustannusarvio luonnonmukaiselle kalatielle on 1 026 000 euroa, sisältäen kaikki kustannukset (mm. yleiskustannukset). Raaseporin kaupungin teknisen kalatien toteutuskustannus Mustionkoskella tulisi olemaan vähintään 2 000 000 euroa (vrt. Billnäsin ja Åminneforsin voimalaitokset, joiden kalatiekustannus oli aiemmin yli 2 000 000 euroa/kalatie). Koskienergia toteaa, että Mustionkosken luonnonmukaisen kalatien rakentamiskustannukset ovat huomattavasti edullisemmat kuin Raaseporin kaupungin esittämät teknisen kalatien kustannukset (kts. kirjelmän liite 2).

Raaseporin kaupunki Mustionkoskelle Freshabit hankkeessa suunnittelun luonnonmukaisen kalatien pituus on yli kolminkertainen (1800 m vs. 500 m) ja habitaatin pinta-ala viisinkertainen (n. 1 ha vs. 0,2 ha) verrattuna Raaseporin kaupungin Peltokosken voimalaitoksella esitettyyn vastaavaan suunnitelmaan. Kaupunki väittää, että Peltokosken kalatiehakemuksen mukainen koski- ja nivapinta-ala (habitaattialue) olisi 0,4 ha, mikä ei vastaa suunnitelmasta laskettavissa olevaa pinta-alaa. Oikea pinta-ala on 0,20 ha. Peltokosken ja Mustionkosken hakemusasiat tulee käsitellä ja ratkaista yhtenä kokonaisuutena, jolloin voidaan optimaalisesti huomioida Mustionjoen potentiaaliset habitaattialueet.

Jos Mustionjoella on tarkoitus toteuttaa poikastuotantoa edistävä luonnonmukainen kalatiehanke, se on syytä tehdä Mustionkoskella ja jo suunnitelluin toimin Koskienergian vesialueella Junkarsborgissa.

On tärkeää huomata, että Raaseporin kaupungin Mustionkosken kalatiehakemuksen liitteissä 9.1, 9.2 ja 9.3 esitetyt molemmat voimalaitokset samanaikaisesti (Mustionkoski, Peltokoski) ohittavat luonnonmukaiset kalatiet eivät ole toteuttamiskelpoisia. Niistä todetaan Raaseporin kaupungin Peltokosken kalatietä koskevassa hakemuksessa sivulla 16 seuraavasti: ”*Peltokosken kalatien suunnittelun alkuvaiheessa selvitettiin perusteellisesti erilaisia pitkiä luonnonmukaisia poikastuotantoalueita sisältäviä kalatievaihtoehtoja Peltokosken sekä Peltokosken ja Mustionkosken voimalaitosten ohittamiseksi. .... Suurimpina ongelmina niissä oli erittäin suuret ja syvät maaleikkaukset, runsas siltojen/rumpujen määrä, osa linjauksista kulki olosuhteista johtuen liian lähellä asutusta ja eri vaihtoehdoissa pitkien teknisten kalatieosuuksien tarve.*” Koskienergia toteaa, että toteutettaessa vain Mustionkosken ohittava luonnonmukainen kalatie edellä mainittuja ongelmia ei ole.

3. Kalatietä koskeva lupamääräys ja tarveharkintaa koskeva päätös

Mustionkosken voimalaitoksen toiminta perustuu Uudenmaan läänin maaherran 8.3.1929 antamaan päätökseen. Päätöksen lupaehdon 2) mukaan "*Tarpeen vaatiessa tulee varata mahdollisuus kalaportaan rakentamiseen padon ohi.*" Voimalaitoksen nykyinen toiminta perustuu Länsi-Suomen vesioikeuden vuonna 1989 tarkistamaan lupaan sekä vesiylioikeuden 4.9.1990 asiasta antamaan päätökseen nro 136/1990. Alkuperäistä vuonna 1929 annettua lupamääräystä ei muutettu. Mustion vesienhoitoyhdistys esitti tuolloin, että hakija velvoitettaisiin rakentamaan kalaportaat Mustionkosken patoon ja koko vesistöön.

Vesioikeuden päätöksen mukaisesti yhdistyksen vaatimukseen ei suostuttu. Vesioikeuden näkemys on toisin sanoen ollut tuolloin, että kalateiden rakentamiselle ei ole edellytyksiä tai tarvetta.

Koskienergia toteaa, että 1953 rakennettu Mustionkosken voimalaitos on ollut käytössä 70 vuotta. ELY-keskus ja sitä edeltävät viranomaiset eivät ole katsoneet tarpeelliseksi hakea lupaa kalatien toteuttamiseksi tuona aikana. Kaupunki ei ole myöskään neuvotellut yhtiön kanssa hakemuksen mukaisesta tai siitä poikkeavien yhtiön esittämien vaihtoehtojen toteutuksesta eikä kaupungin hakemuksen mukaisen kalatien vaikutuksista yhtiölle. Edellä mainitut seikat tulee huomioida yhtiön vaatimuksia puoltavina perusteina, kun harkitaan Raaseporin kaupungin tekemän hakemuksen tarpeellisuutta, suhteellisuutta ja kohtuullisuutta. Vesilaki ja vesioikeudellinen systematiikka suojaa sekä vesiluvan että sen nojalla harjoitettavan toiminnan pysyvyyttä (pysyvyyssuoja).

Koskienergia katsoo, että tarveharkinta lupamääräyksessä tarkoitettu tarveharkinta tulee olla tehty valtion valvovan viranomaisen toimesta. Kaupungin viranomaisilla ei ole lakiin perustuvaa oikeutta tai toimivaltaa tarveharkinnan tekemiseen. Lisäksi tarveharkinta pitää tehdä viranomaisen toimesta ennen hakemuksen jättämistä. Ennen edellä mainittuihin toimenpiteisiin ryhtymistä eri vaihtoehtoista ja hankkeen yksityiskohdista olisi syytä neuvotella luvan haltijan kanssa. Vasta tämän jälkeen lupahakemuksen tekeminen voisi olla mahdollista. Raaseporin hakemus on tältä osin selvästi puutteellinen. Hallintolain ja vesilain menettelylliset säännökset sekä perustuslain omaisuudensuoja säännös puoltavat luvan haltijan kuulemista asiassa.

Raaseporin kaupunki on todennut, että kalatien tarveharkinta on tehty valtion viranomaisen toimesta. Kaupungin mukaan valtion viranomainen on tehnyt arviointia ja päätöksen kalatien tarpeellisuudesta liittäessään Mustionjoen kalatiet Suomen kalatiestrategiaan ja julkaisuun Ehdotus Kymijoen-Suomenlahden vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelmaksi vuosiksi 2022–2027. Aluehallintovirasto katsoo päätöksessään, että sekä Varsinais-Suomen ELY-keskuksen kalatalousviranomainen että vesilakia valvova Uudenmaan ELY-keskus ovat katsoneet antamissaan lausunnoissa kalatien rakentamisen tarpeelliseksi. Koskienergian näkemyksen mukaan edellä mainitut jälkikäteiset lausunnot ja vesienhoitosuunnitelma eivät toteuta tarveharkinnalta edellytettäviä vaatimuksia.

Voimalaitosrakennelmien sekä maa- ja vesialueiden lisäksi vesivoima ja vesilupa nauttivat Suomen perustuslain mukaista omaisuudensuojaa, jotka puoltavat luvan haltijan oikeutta päättää ensisijaisesti omaisuudestaan ennen ulkopuolisia tahoja. Raaseporin kaupungin Mustionjoella edistämät kalatiehankkeet toteutetaan tavalla, joka loukkaa omaisuudensuojan lisäksi merkittäväällä tavalla myös vesiluvan pysyvyyssuojaa sekä yhtiön perustuslailla suojattua elinkeinonvapautta. Voimalaitoksen luvanhaltijalla tulee olla oikeus valita vesilain mukaan hyväksyttävistä eri vaihtoehtoista yhtiön elinkeinon ja ympäröivien maanomistajien oikeusturvan kannalta järkevimät ratkaisut.

Koskienergia katsoo, että Raaseporin kaupungin hanke edellyttää vesivoimalan omistajan nimenomaisen suostumuksen tai ainakin keskinäisten neuvottelujen toteutumisen. Vesioikeuden päätöksen kirjaus ”*Varata mahdollisuus kalaportaan rakentamiseen...*” pitää sisällään lähtökohdan, että hankkeen tulee olla myös yhtiön kannalta hyväksyttävä ja yhtiön edut huomioiva. ”*Varata mahdollisuus rakentamiseen*” ei tarkoita, että ulkopuolisella hakijalla olisi oikeus määrittää se, miten kalatieratkaisu ”tarpeen vaatiessa” toteutetaan. Koskienergia toteaa, että Koskienergialla tulee olla oikeus ensisijaisesti saada kalatiehanke toteutettua siten, että vastaa yhtiön tämän kirjelmän vaatimuskohdassa esitettyjä edellytyksiä.

Koskienergia katsoo, että Mustionkoskella keinotekoisien teknisen nousuyhteyden sijaan luonnonmukainen kalatie merkittävine lisääntymisalueineen on vesilain vaatimukset täyttävä ja paras vaihtoehto. Yhtiön esittämä luonnonmukainen kalatievaihtoehto on suunniteltu

sananmukaisesti rakennettavaksi siten, kuin lupaviranomainen on vuonna 1950 katsonut sen tarkoituksenmukaiseksi toteuttaa lupamääräyksen 4) mukaan ("*...kalaportaan rakentamiseen padon ohi*"). Lupamääräyksen sanamuoto puoltaa kalatien rakentamista Freshabit hankkeessa esitetyllä tavalla padon ohittavana ratkaisuna.

4. Hakemusmenettely, eri vaihtoehtojen tarkistaminen ja lupaviranomaisen mahdollisuus määrätä hakemuksesta poikkeava kalatieratkaisu

Vesitalousasioiden hakemuksen käsittelyssä ja päätöksenteossa sovelletaan virallisperiaatetta. Virallisperiaatteella tarkoitetaan, että viranomainen ei ole sidottu asiassa esitettyihin vaatimuksiin tai näyttöön, vaan ratkaisee menettelytavat harkintansa mukaisesti (Hollo, Erkki: Vesioikeus. Digikirja. 2020. s.410). Päätöksenteko perustuu hakemuksen lisäksi asianosaisten ja viranomaisten kuulemisessa saatuun lisäselvitykseen sekä lupaviranomaisen itsensä hankkimaan aineistoon. Koskienergia viittaa tältä osin Ryötön voimalaitosta koskevaan aluehallintoviraston 17.4.2024 antamaan päätökseen 42/2024, jossa lupaviranomainen on hylännyt vesivoimayhtiön teknistä kalatietä koskevan hakemuksen ja velvoittanut yhtiön esittämään suunnitelman luonnonmukaisesta kalatiestä.

Myös hallintolainkäytössä vallitsee pääsääntöisesti virallisperiaate. Hollon mukaan (digikirja s. 412) lupaharkinnassa saattaa eräissä tilanteissa viritä kysymys hankkeen vaihtoehtojen tarkastelun tarpeellisuudesta, etenkin silloin, kun vaihtoehto on toteutettavissa hakijan käytettävissä olevilla oikeuksilla hankkeen ydinpiirteitä ja keskeistä tarkoitusta (kalatien rakentaminen) muuttamatta. Hankkeen toteutuksen vaihtoehtoisuus saattaa tulla kysymykseen sekä teknisten yksityiskohtien että kokonaisuuden toteutuksessa. Usein eri vaihtoehtojen toteuttamiskelpoisuus ilmenee vasta hakemuksen yksityiskohtien tarkastelussa lupaviranomaisessa tai hallintotuomioistuimissa. Koskienergian näkemyksen mukaan myös luvan haltijalla eli vesivoimalan omistajalla tulee tällöin olla mahdollisuus vaikuttaa hankkeen toteutukseen ja vaihtoehtojen kartoittamiseen.

Intressivertailu tarjoaa myös mahdollisuuden edellyttää hakijan selvittävän erilaisia vaihtoehtoja. Hakijan tulee ratkaista, onko hankesuunnitelmaa syytä muuttaa vaihtoehtoselvityksen perusteella, jos vaihtoehtona muutoin näyttäisi olevan hakemuksen hylkääminen. Koskienergian näkemyksen mukaan voimalaitoksen luvan haltijalla on hakijan kanssa yhtäläinen oikeus esittää vaihtoehtoisia totutustapoja kalatiehakemukselle ja alkuperäisen hakemuksen muuttamiselle.

Koskienergia toteaa, että tässäkin tapauksessa erilaisten kalatievaihtoehtojen välillä ei ole niin suurta eroa, että niitä ei tulisi pitää samaa lupahakemusta koskevinä eri toteutusvaihtoehtoina. Raaseporin kaupungin tulisi hakijana harkita, että onko hankesuunnitelmaa tarve muuttaa vaihtoehtoisten esitysten perusteella, jos vaihtoehtona muutoin näyttäisi olevan hakemuksen hylkääminen ehdottomien luvanmyöntämissesteiden johdosta

Tässä tapauksessa Koskienergia on esittänyt vaihtoehtoisselvitystä Mustionjoen jokijatkumon kalatiehankkeille, jotka ovat yksittäin ja kokonaisuutena huomattavasti kaupungin vastaavia toimivampia ja kalateiden tarkoitusten kannalta parempia. Koskienergian esittämät kalatiehankkeet ovat oikeudellisesti toteutettavissa, toisin kuin kaupungin kalatiehakemukset, jotka sisältävät sekä Peltokosken että Mustionkosken voimalaitosta koskevista valituskirjelmistä ilmeneviä ehdottomia luvanmyöntämissesteitä.

Hallinto-oikeudella on mahdollisuus todeta päätöksessään, että Raaseporin kaupungin tulee suunnitella ja toteuttaa Mustionkoskella teknisen kalatien sijaan luonnonmukainen kalatie, jos kalatielle katsotaan edelleen olevan tarve ja kaupunki haluaa jatkaa kalatiehanketta. Kaupungin tulee tällöin hakea uutta vesilupaa tai muuttaa alkuperäistä hakemustaan.

5. Lupahakemusten käsittely yhdessä

Koskienergia katsoo, että jos Vaasan hallinto-oikeus ei suoraan kumoaa lupaviranomaisen päätöstä ja hylkää Raaseporin kaupungin Mustionkosken kalatiehakemusta (tai muuta päätöstä Koskienergian esityksen mukaiseksi), hallinto-oikeuden tulisi palauttaa asia aluehallintoviraston uudelleen käsiteltäväksi.

Sama koskee Vaasan hallinto-oikeudessa vireille olevaa Raaseporin kaupungin Peltokosken voimalaitosta koskevaa hakemusta. Jos hallinto-oikeus ei suoraan hylkää kaupungin yhdistelmäkalatien hakemusta ja hyväksy Koskienergian Borland-kalatien toteutusta, kyseiset hakemusasiat tulee palauttaa lupaviranomaisen uudelleen käsiteltäväksi. Peltokosken ja Mustionkosken voimalaitosten kalatiehakemukset tulisi tällöin käsitellä yhdessä. Koskienergian näkemyksen mukaan Mustionjoella päästään kalateiden tarkoituksen näkökulmasta parhaaseen lainmukaiseen ratkaisuun tämän kirjelmän vaatimuskohdassa 3) mainituilla ratkaisuilla.

VL 11:13 mukaan, jos hakemukset liittyvät läheisesti toisiinsa, lupaviranomainen voi käsitellä ne yhdessä. Edellytyksenä yhteiskäsittelylle on, että sitä on pidettävä tarkoituksenmukaisena eikä yhteinen käsittely kohtuuttomasti viivytä asian käsittelyä tai aiheuta muuta haittaa. Koskienergia katsoo, että Peltokosken ja Mustionkosken voimalaitoksia koskevien hakemusten käsittelylle yhdessä on vesilain (ja hallintoprosessilain) mukaiset edellytykset.

Koskienergia esittää kuitenkin edelleen ensisijaisena vaihtoehtona, että hallinto-oikeus tekee Mustionkosken kohdalla Freshhabit-hankkeen mukaisen luonnonmukaisen kalatien sisältävän ratkaisun ja Peltokosken voimalaitoksen asiassa tehdään yhtiön Borland-kalatiehakemuksen mukainen päätös. Yhteiskäsittelyä vaaditaan siis ainoastaan siinä tapauksessa, että edellä mainitut vaihtoehdot eivät toteudu.

6. Vesilain mukaiset edellytykset kalatien toteuttamiselle

Raaseporin kaupungin lupahakemuksen mukaan suunnitelma on laadittu vesilain 3:4:n mukaisesti siten, ettei hankkeesta aiheudu vältettävissä olevaa vahinkoa, haittaa tai muuta edunmenetystä maa- ja vesialueen omistajille ja vesistön eri käyttömuodoille. Hanke ei kaupungin mukaan vaaranna yleistä terveydentilaa, aiheuta huomattavia ja laajalle ulottuvia vahingollisia muutoksia ympäristön luonnonsuhteissa taikka suuresti huononna paikkakunnan asutus- ja elinkeino-oloja eikä muutenkaan sanottavasti loukkaa yleistä taikka yksityistä etua. Hanke on kaupungin mukaan tarpeen vesialueen järkevää hyväksikäyttöä varten, eikä siitä ennalta arvioiden aiheudu kenellekään sellaista korvattavaa vahinkoa, haittaa tai edunmenetystä, josta ei olisi sovittu. Koskienergia toteaa, että Raaseporin kaupungin vesilain intressivertailuun liittyvä arvio ei pidä monelta osin paikkansa.

Vesilain 3:4 mukaan luvan myöntämisen yleisten edellytysten mukaan vesitaloushankkeelle tulee myöntää lupa, jos:

1) hanke ei sanottavasti loukkaa yleistä tai yksityistä etua; tai

2) hankkeesta yleisille tai yksityisille eduille saatava hyöty on huomattava verrattuna siitä yleisille tai yksityisille eduille koituviin menetyksiin.

Koskienergia toteaa, että vesilain 3:4 mukaisen ”haitattomuusedellytys” (kohta 1) ei toteudu asiassa. Kalatiesuunnitelma loukkaa merkittävästi (”sanottavaa” enemmän) sekä yleistä että yksityistä etua. Hanke ei ole toteutettavissa kohdan 1 mukaisin edellytyksin.

Lisäksi hyödyn ja haitan vertailua koskevan ”intressivertailuedellytyksen” (kohta 2) sisältönä on, että lupa voidaan myöntää, jos hankkeesta yleisille tai yksityisille eduille saatava hyöty on huomattava verrattuna siitä yleisille tai yksityisille eduille koituviin menetyksiin (VL 3:4.1,2). Tämä on vesienkäytön lupajärjestelmän kaikkein keskeisin edellytys. Hyötyjen ja haittojen

erittely ja vertailu perustuu lain osoittamien kriteerien avulla tapahtuvaan oikeusharkintaan (VL 3:6 ja 3:7) ja asiassa oikein arvioituihin tosiseikkoihin.

Koskienergia katsoo edelleen, että Mustionkosken teknistä kalatietä ei voi rakentaa vaarantamatta maisemallisesti ja kulttuurihistoriallisesti arvokasta aluetta (yleinen etu) sekä vaurioittamatta pato- ja voimalarakenteita (yleinen ja yksityinen etu). Betoninen kalatie pilaa alueen maiseman sekä kulttuurihistoriallisen voimalaitoskokonaisuuden (vrt. Billnäsin voimalaitoksen betoninen kalatie, joka on saanut laajasti kritiikkiä kulttuurihistoriallista ympäristöä pilaavasta vaikutuksesta).

Voimalaitosrakennuksen ja vesiteiden kunnossapito ja kunnostaminen estyisivät hankkeen johdosta. Vesiteiden ja voimalarakennuksen seinän oikeanpuoleisten osien sekä mahdollisesti myös imuputken korjaaminen kävisi erittäin vaikeaksi tai mahdottomaksi. Mustionkosken tekninen kalatie ei ole perusteltu ratkaisu myöskään Mustionjoen kokonaispoikastuotannon näkökulmasta. Vesilain mukainen intressivertailu ei puolla asiassa Raaseporin kaupungin hakemuksen mukaisen vesiluvan myöntämistä.

Hyöty teknisestä kalatiestä on vähäinen sekä poikastuotannon ja habitaattien muodostumisen kannalta olematon, kun huomioidaan, että Freshabit hankkeen mukaisella luonnonmukaisella kalatiellä päästää yleisen edun kannalta erittäin hyvään lopputulokseen. Luonnonmukaisella kalatiellä on Muistionkosken tapauksessa selvästi suurin maa- ja vesialueen käyttöarvoa lisäävä vaikutus. Intressivertailua koskevassa arvioinnissa tulee ottaa huomioon yhtiön esittämä vaihtoehtoinen tapa toteuttaa kalatiehanke, vaikkei se ilmene kaupungin hakemuksesta.

Koskienergia toteaa, että kaupunki on harhaanjohtavasti esittänyt hakemuksensa liitteenä kahden voimalaitoksen (Mustionkoski ja Peltokoski) huonoimman ohitusuoma vaihtoehdon, joka ei ole toteutuskelpoinen rakenteidensa vuoksi ja aiheuttaisi kohtuuttomia räjäytys-, louhinta- ja rakennustöitä (kts. Maveplan Oy:n tekninen kalatiesuunnitelma (s. 22)). Kaupunki on pyrkinyt ilmeisesti perustelemaan pitkällä ohitusuomalla teknistä kalatievaihtoehtoa ja sivuuttamaan Mustionkosken luonnonmukaisen kalatiesuunnitelman. Kaupunki pyrkii todennäköisesti minimoimaan omia suunnittelu- ja käyttöoikeuskustannuksiaan ja tuomaan monimuotoisuuden kannalta selvästi huonomman hankkeen lupaviranomaisen käsittelyyn.

Edellä mainitun kaltaiset räjäytys-, louhinta- ja rakenteiden muutostyöt aiheuttivat Mustionjoen Äminneforsin voimalaitoksella virtapilarin vaurioitumisen ja mittavat yli puolen miljoonan euron kustannukset yhtiölle. Raaseporin kaupunki toimi Äminneforsissa rakennuttajana. Luvan myöntämistä koskevassa kokonaisharkinnassa olisi erittäin tärkeää, että eri kalatievaihtoehtojen ja rakennustöiden suunnittelun osalta yhtiön kokemukselle ja ammattitaidolle annettaisiin painavaa merkitystä. Yhtiön näkemysten huomioita jättäminen on aiheuttanut toistuvasti ongelmia ja mittavia vahinkoja vastaavissa hankkeissa. Ulkopuolisten toimijoiden esittämät ratkaisut, joissa yhtiön näkemyksiä ei ole huomioitu, eivät ole osoittautuneet myöskään kalankulun kannalta toimiviksi hankkeiksi.

Oikeuskirjallisuuden mukaan (Hollo s.172) hankkeen kokonaishyödyn tulee olla huomattava menetyksiin verrattuna. Laissa ei ole määritelty sanan ”huomattava” tarkempaa sisältöä, mutta vakiintuneen käytännön mukaan pelkästään se ei riitä, että hyödyt ovat suurempia kuin edunmenetykset. Erotuksen tulee olla selvästi havaittava. Oikeuskirjallisuuden mukaan rajatapauksissa ei siten yleensä ole tarpeen perustella ratkaisua yksityiskohtaisin laskelmin, vaan voidaan tilanteen niin osoittaessa kokonaisvaltaisesti katsoa luvan edellytyksen jääneen täyttyväksi. Koskienergia toteaa, että on selvää, että teknisen kalatien rakentamisen kokonaishyödyt jäävät vähäisiksi hankkeesta aiheutuviin menetyksiin ja haittoihin nähden. Lisäksi teknisen kalatien hyödyt suhteessa luonnonmukaiseen kalatiehen ovat vähäiset.

Koskienergia toteaa, että ottaen huomioon Mustionkosken hankkeen vähäiset hyödyt suhteessa huomattaviin haittoihin, lupa ei voida myöntää myöskään intressivertailun

perusteella. Kaupungin lupahakemuksen hylkäämistä puoltaa se seikka, että yhtiön esittämä luonnonmukainen Freshabit kalatievaihtoehto on intressivertailupunniltaan selvästi parempi.

Koska asiassa on järkevää tarkastella koko jokijatkumoa samanaikaisesti, on Mustionkosken lisäksi syytä huomioida myös Peltokosken voimalaitosta koskevat suunnitelmat. Raaseporin kaupungin Peltokosken voimalaitoksen yhteyteen suunnittelema luonnonmukainen kalatie aiheuttaisi patoturvallisuudelle, kulttuurihistorialliselle ympäristölle sekä maanomistajille huomattavaa vahinkoa ja haittaa. Tältä osin Koskienergia viittaa Peltokosken kalatiehankkeen yhteydessä lausumaansa sekä patoturvallisuus- ja museoviranomaisten sekä maanomistajien Peltokosken asiassa antamiin lausuntoihin ja muistutuksiin. Peltokosken voimalaitoksen hakemusta rasittaa useampi ehdoton luvanmyöntämisestä.

7. Käyttöoikeuden perustaminen - yleisen tarpeen edellytys

Lupaviranomainen on päätöksessään katsonut, että kalatiehanke on yleisen tarpeen vaatima ja käyttöoikeudet voidaan myöntää VL 2:13 §:n nojalla

Koskienergia toteaa, että tässä tapauksessa käyttöoikeuden edellytyksen täyttymistä koskeva harkinta kohdistuisi lähinnä siihen, toteuttaako tekninen kalatie yleisen tarpeen vaatimuksen. Oikeuskirjallisuuden mukaan (Hollo s. 230) asian ratkaisun kannalta olennaista on, että hanke on yleishyödyllinen laajan ja yleensä rajoittamattoman käyttäjäkunnan kannalta. Tekninen kalatie ei täytä tätä vaatimusta.

Hakija on viitannut hakemuksessaan vesilain 2:13 ja 2:13a säännöksiin perustelematta riittävästi käyttöoikeuden perustamisen ”yleisen tarpeen” edellytyksiä ja luvanmyöntämiskynnyksen ylittymistä. Hakija perustelee hanketta seuraavasti: *”Hankkeen toteuttamisella, mikä tarkoittaa Mustionjoen lohijoen arvon palauttamista, on merkittävä sosiaalinen vaikutus sekä luo merkittävän edun matkailun sekä yritystoiminnan kehittämiselle Mustionjoen ja Karjaanjoen vesistöalueella. Hanke parantaa alueen ympäristön arvoa lisäten asumisviihtyvyyttä ja joen virkistyskäyttöä.”* Kaupungin esittämät perustelut ovat virheellisiä ja vahvasti liioiteltuja. Lienee selvää, että teknisellä kalatiellä ei ole edellä mainittuja vaikutuksia. Sen sijaan pitkä (1800 m) luonnonmukainen kalatieratkaisu täyttää huomattavasti paremmin edellä mainitut vaatimukset.

Koskienergian näkemyksen mukaan asiassa tulisi huomioida tulkintaohjeena lunastuslain 4.1 §:n vaihtoehto- ja intressivertailuedellytykset. Mainitun lainkohdan mukaan lunastusta ei saa panna toimeen, lunastuksen tarkoitus voidaan yhtä sopivasti saavuttaa jollain muulla tavalla taikka jos lunastuksesta yksityiselle edulle koitua haitta on suurempi kuin siitä yleiselle edulle saatava hyöty. Yhtiö toteaa, että Kaupungin kalatiehankkeen aiheuttamat haitat yhtiölle ja muille tahoille ovat yleisen tarpeen aiheuttamia hyötyjä suuremmat. Hakijalle ei pitäisi myöntää käyttöoikeutta, koska käyttöoikeuden myöntämisen tarkoitus voidaan toteuttaa yhtä sopivasti (ja jopa huomattavasti) paremmin Freshabit-hankkeessa suunnitellulla.

Käyttöoikeuden myöntäminen merkitsee lunastuksen tavoin kajoamista perustuslaissa turvatus omaisuuden suojaan ytimeen. Tämä merkitsee samalla sitä, että puuttuminen tulee rajata hankkeen tarkoitus huomioon ottaen mahdollisimman vähäiseksi. Tämä koskee erityisesti luvan haltijan omaisuuden suojaan piiriin kajoamista.

Koskienergia katsoo, että lunastuslain 4.1 §:ää tulee soveltaa asiassa analogisesti. Lisäksi käyttöoikeuksia myönnettäessä ja yleistä tarvetta tarkasteltaessa tulee huomioida perustuslain 15 §:n omaisuussäännös ja vesilain vahva pysyvyysuoja. Koskienergia katsoo, että käyttöoikeuden perustamiselle myöskään vesilain 2:13 § ja 2:13 a §:n nojalla ei ole perusteita.

8. Luonnonarvot

Aluehallintoviraton päätöksen lupamääräyksen ”4.3.5 Toimenpiteet menetysten ehkäisemiseksi tai vähentämiseksi” mukaan *”Luvanhaltijan on ennen kalatien rakennustöiden*

aloittamista kartoitettava vuollejokisimpukoiden esiintyminen hankkeen vaikutusalueella. Tarvittaessa luvanhaltijan tulee hakea simpukoiden siirtämiselle ja niiden lisääntymis- ja levähdyspaikkojen heikentämiselle luonnonsuojelulain (1096/1996) 48 §:n ja 49 §:n mukainen poikkeamislupa Uudenmaan ELY-keskuksen ympäristö ja luonnonvarat - vastuualueelta.”

Koskienergia katsoo, että vaikka lupamääräyksessä on mainittu eliölajina ainoastaan vuollejokisimpukka, Koskienergia katsoo, että vastaavat toimenpiteet tulee tehdä hankkeen vaikutuspiirissä olevan jokihelmisimpukan ja sen esiintymien osalta. Jokihelmisimpukka on erityisesti suojeltava ja rauhoitettu erittäin uhanalainen laji, joka on suojeltu myös EU:n luontodirektiivin liitteiden II ja V-nojalla.

Koskienergia katsoo, että Raaseporin kaupungin on haettava asianomaiselta viranomaiselta lupa luonnonsuojelulain 48 ja 49 §:n mukaiseen poikkeamiseen ennen töiden aloittamista ja siirrettävä hankkeen vaikutusalueella olevat vuollejokisimpukat. Kaupungin tulee lisäksi selvittää, heikentääkö hankkeen toteuttaminen merkittävästi Natura 2000 -verkostoon kuuluvan Mustionjoen (FI0100023) luonnonarvoja.

Lupamääräystä annettaessa on sovellettu uuden luonnonsuojelulain (9/2023) 143 §:n mukaisesti vanhaa luonnonsuojelulakia (1096/1996). Sisällöllisesti uusi ja vanha luonnonsuojelulaki eivät näiltä osin eroa toisistaan.

9. Alueen kulttuurihistorialliset arvot

Valtakunnallisesti arvokkaisiin maisema-alueisiin kuuluva Mustionjokilaakson kulttuurimaisema (tai viljelymaisema) on inventoinnin mukaan yhtenäinen, hyvin hoidettu, herkkä ja kulttuurihistoriallisesti erittäin arvokas kokonaisuus. Mustionkosken voimalaitos sijaitsee noin kahden sadan metrin päässä Mustion linnasta ja Mustion kartanosta ja kuuluu inventoituun alueeseen.

Koskienergia edellyttää, että myös Mustionkosken voimalaitosta koskevan kalatiehankkeen kulttuuri- ja maisema-arvot huomioidaan, kuten on tehty samaan aikaan ja samalla rakennustyyllillä rakennetun Peltokosken voimalaitoksen kohdalla. Länsi-Uudenmaan museo on vastustanut Peltokosken voimalaitosta koskevassa lausunnossaan kaupungin hanketta kulttuurihistoriallisin perustein. Myös kaupungin ympäristö- ja rakennuslautakunta sekä kaavoituslautakunta ovat puuttuneet lausunnossaan siihen, että hanke muuttaa alueen kulttuuriympäristöä ja maisemaa.

10. Hallintolain soveltaminen asiassa ja yleiset hallinto-oikeudelliset periaatteet

Hallintolain 45 §:n mukaan päätös on perusteltava riittävästi. Perusteluissa on ilmoitettava, mitkä seikat ja selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun sekä mainittava sovelletut säännökset. Koskienergia toteaa, että myös harkinnanvaraiset ratkaisut on perusteltava. Näin voidaan varmistaa, ettei päätös perustu viranomaisen mielivaltaan.

Koskienergian esittämät useat päätöksenteon kannalta tärkeät tosiseikat (perustelut) ovat jääneet päätöksessä täysin huomiotta, eikä yhtiöllä ole käsitystä siitä, miten aluehallintovirasto on arvioinut näitä yhtiön esittämiä perusteita vai onko niitä huomioitu ollenkaan.

11. Korvaukset

Hankkeesta vastaava on velvollinen korvamaan vesilain tai siihen perustuvan luvan nojalla suoritettusta tai suoritettavasta toimenpiteestä aiheutuvan edunmenetyksen vesilain 13 luvun mukaisesti, jos edunmenetyksistä aiheutuu:

- 1) luvan mukaisesta vesitaloushankkeesta;
- 2) oikeudesta käyttää tai lunastaa toiselle kuuluvaa omaisuutta.

Jos kaupungille myönnettäisiin vesilupa vastoin Koskienergian näkemystä kalatien rakentamiselle, on Koskienergian vesivoimalaitoksen omistajana ja luvan haltijana saatava edunmenetyksistä vesilain mukainen korvaus.

Korvaus tulee maksaa luovutetusta käyttöoikeudesta, vesimäärän luovutuksesta sekä hakemuksen aiheuttamista muista vahingoista, haitoista ja edunmenetyksistä. Lupaviranomaisen päätöksessä ja sen taustatiedoissa mainitut korvaukset perustuvat laskennan väärille lähtötiedoille. Korvausten määrä on riittämätön eikä vastaa todellisia edunmenetyksiä.

Koskienergia toteaa, että, laskennassa on käytettävä kalatien rakennusvirtaamaa 1 m³/s (0,6 m³/s sijaan). Kalatien toiminnan kannalta oikeaa virtaamaa on mahdoton ennakkoon arvioida. Oikea korvaussumma vesivoiman menetyksestä tulee olla 473834 euroa.

12. Aluehallintoviraston päätös / Koskienergian kommentit

Koskienergia kommentoi aluehallintoviraston päätöstä alla olevien kirjausten osalta seuraavasti:

Aluehallintovirasto toteaa (s. 15), että ”Kalatien hyödyt jokihelmisimpukalle ovat merkittäviä, sillä kalatiet mahdollistavat taimenen ja lohen luontaisen elinkierron Mustionjoen sivupuroissa sekä pääuomassa. Lohikalat toimivat jokihelmisimpukan väli-isäntinä ja siten kalateiden rakentamisen voidaan katsoa parantavan jokihelmisimpukan suojelun tasoa. Mikäli vaeltava lohikalakanta onnistutaan palauttamaan Mustionjokeen, on myös jokihelmisimpukan lisääntyminen joessa jälleen mahdollista. Myös vuollejokisimpukka hyötyy kalateiden rakentamisesta isäntäkalojen voidessa liikkua vapaasti vesistössä.”

Koskienergian mukaan väite kalatien merkittävistä hyödyistä ei pidä paikkaansa. Mustionkosken yläpuolella on heti Lohjanjärvi. Sivupurot ovat Mustionkosken alapuolella. Luonnonmukaisella kalatiellä saadaan kaloille lisääntymisalueita, jotka hyödyttävät simpukoita.

Aluehallintovirasto toteaa (s.28-29), että ”Tässä kohdassa mainittuja rakenteita voidaan niiden toimivuuden parantamiseksi tarvittaessa muuttaa kalatalousviranomaisen (Varsinais-Suomen ELY-keskuksen kalatalousyksikkö) hyväksymällä tavalla, jos muutoksista ei aiheudu vahingollisia tai haitallisia vaikutuksia toisten oikeuksiin ja etuihin.

Koskienergian näkemyksen mukaan koko teknisestä kalatiestä aiheutuu vahingollisia ja haitallisia vaikutuksia Koskienergian rakennuksen huollolle, patorakenteen tarkkailulle ja peruskorjauksille.

Aluehallintovirasto toteaa (s. 29), että ”Lupaehtojen valvojalla ja kalatalousviranomaisella tulee olla pääsy voimalaitoksen sisälle tiloihin, jossa kalatie tai sen käyttöön liittyvä tekniikka sijaitsee.”

Koskienergian mukaan ulkopuolisten sähkötilaan pääsy ei ole mahdollista.

Aluehallintovirasto toteaa (s. 30), että ”*Kalatalousviranomaisen näkemys on, että aika on ajanut Mustionkosken ja Peltokosken vanhojen kalatalousvelvoitteiden ohi. Muuttuneessa tilanteessa voimalaitoksella pitäisi olla jonkinlaisen ”kalatien sallimisvelvoitteen” sijaan täysi kalatien rakentamisvelvoite. Näin ei tällä hetkellä ole. Toisin kuin Peltokosken luvassa Mustionkosken luvassa ei ole erikseen mainittu velvoitetta luovuttaa kalatien tarvitsema vesimäärä ilman korvausta. Kalatalousviranomaisen näkemys on, että Mustionkosken lupaa tulisi tulkita siten, että lupamääräys sisältää velvoitteen veden luovuttamisesta korvauksetta kalatiehen.*”

Koskienergia toteaa, että edellä mainittu kalatalousviranomien näkemys on lakiin perustumaton. Lupaviranomainen on päätöksessään katsonut, että yhtiölle tulee suorittaa korvaus vesivoiman menetyksestä.

Aluehallintovirasto toteaa (s. 32), että ”*Kalateiden suunnittelussa on lohikalojen lisäksi keskitytty vimpaan, siikaan, ankeriaaseen ja nahkiaiseen. Lisäksi muut lajit on haluttu ottaa huomioon erityisellä tilalla. Kalateiden rakentamisessa on otettu huomioon myös kalojen alasvaellus.*”

Koskienergia viittaa Freshabit -hankkeeseen ja toteaa, että luonnonmukainen vaihtoehto huomioisi paremmin mainitut kalalajit.

Aluehallintovirasto toteaa (s. 33), että ”*Mustionjoen kalateiden suunnitelmien laatimista on johtanut joukko edustajia ELY-keskuksista, Länsi-Uudenmaan vesi- ja ympäristö ry:stä, Virtavesien hoitoyhdistys sekä Virho ry:stä. Asiantuntijaryhmä on todennut, että Mustionjoen virtakohdat on lähes kokonaan padottu ja että joki koostuu itse asiassa useasta altaasta. Luonnonmukaisia kalaväyliä on tämän vuoksi suosittava perustettaessa kalojen lisääntymisalueita ja jokihelmisimpukoiden elinympäristö. Kahden alemman kalatien eli Åminneforsin ja Billnäsin osalta päädyttiin lopulta teknisiin ratkaisuihin. Tilan puutteen ja ympäristön topografian vuoksi Mustionkosken voimalaitospadon kalatie muodostuu myös kokonaan teknisistä ratkaisuista.*”

Koskienergia toteaa, että tämän vuoksi Mustionkosken yhteyteen tulee rakentaa luonnonmukainen kalatie, jossa on viisinkertainen n. 1 ha:n suuruinen lisääntymisalue. Peltokoskessa toteutuisi vain 0,2 ha suuruinen alue.

Lisäksi yhtiö toteaa, että tilan puute ja topografia eivät estä luonnonmukaisen kalatien rakentamista Mustionkoskelle.

Aluehallintovirasto toteaa (s. 43), että ”*Hakijan mukaan voimalaitoksen kunnossapito ja kunnostaminen kalatien rakentamisen jälkeen saattaa hieman vaikeutua, mutta kalatie ei estä niiden toteutusta.*”

Koskienergia toteaa, että voimalaitoksen käyttö, kunnossapito ja kunnostaminen vaikeutuvat merkittävästi, jos kaupungin hakema hanke toteutuu. Hakijan on korvattava kaikki tulevat kunnostustarpeet.

Aluehallintovirasto toteaa (s. 43), että ”*Kalatien tarveharkinta on tehty valtion viranomaisen toimesta. Valtion viranomainen on tehnyt lupamääräyksestä ilmenevää perusteltua arviointia ja päätöksen kalatien tarpeellisuudesta liittäessään Mustionjoen kalatiet Suomen kalatiestrategiaan ja julkaisuun Ehdotus Kymijoen-Suomenlahden vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelmaksi vuosiksi 2022–2027, jossa s. 127 mainitaan ”Mustionjoella*

kalateiden rakentamista esitetään Peltokosken ja Mustionkosken voimalaitosten yhteyteen.”

Koskienergia toteaa, että edellä mainitut toimenpiteet eivät ole lupamääräyksessä tapahtuvaa tarveharkintaa. Tarveharkinnassa on kyse erillisestä etukäteisestä hallinnollisesta päätöksestä, jonka oikeellisuutta asianosaisten tulee voida valvoa mm. tarpeellisin muutoksenhakukeinoin.

Aluehallintovirasto toteaa (s 44), että *”Hakija on yhtä mieltä muistuttajan kanssa alasvaellusratkaisun tarpeellisuudesta. Muistuttajan esitys voimalaitoksen yhteyteen rakennettavasta alasvaellusputkesta edellyttää padon lävistyksen, kuten hakijan esitys kalatien rakentamisesta.”*

Koskienergia toteaa, että yhtiön esittämä alasvaellusputki läpäisee padon läheltä välppiä, johon kalat liikkuvat alasvaellustutkimuksen mukaan ja löytävät alasvaellusyhteyden paremmin. Toisin kuin Raaseporin ratkaisussa väitetään, tämä ratkaisu vie yhtään ohijuokutusluukkuun pois ohijuokutuskapasiteetista. Tämä on myös patoturvallisuusasia ilmastonmuutosskenaarioiden näkökulmasta (kts. patoviranomaisen lausunto).

Aluehallintovirasto toteaa (s. 45), että *”Muistuttaja on aikaisemmin tehnyt yhteistyötä Mustionjoen kalateiden rakentamiseksi, mutta elokuussa 2021 yhtiö ilmoitti, ettei yhteistyötä jatketa. Lisäksi yhtiö ilmoitti, ettei se tee maankäyttöön eikä rahoitukseen liittyviä sopimuksia kalatierakentamiseen liittyen Peltokoskeen ja Mustionkoskeen, eikä myöskään muita uusia yhteistyösopimuksia. Tämän takia hakija ei ole voinut neuvotella muistuttajan kanssa Mustionkosken kalatiehankkeesta. Hakija on toivonut, että yhteistyö jatkuu yhteisen päämäärän saavuttamiseksi Mustionjoen kalatiehankkeissa.”*

Koskienergia toteaa, että kaupungin puolelta ei ole esitetty neuvottelupyyntöä, vaikka Koskienergia on esittänyt vaihtoehtoja toteutustapaa. Raaseporilla ei ole ollut halua neuvotella. Kaupunki ei ole halunnut huomioida sen hakemuksesta poikkeavia ratkaisuja.

Aluehallintovirasto toteaa (s. 45), että *”Hakija ei ole vastustanut kaikkien kolmen kalatien yhtäaikaista käsittelyä, kunhan Mustionkosken kalatie on nyt haettava tekninen kalatie. Muistuttajan väite ”Mustionkosken luonnonmukaisen kalatien rakentamiskustannukset ovat huomattavan edulliset verrattuna Raaseporin kaupungin hakemuksissaan esittämiin Mustionkosken tekniseen kalatiehen” ei todennäköisesti pidä paikkaansa, koska muistuttajan liitteen esisuunnitelma ja kustannusarvio ovat esisuunnitelmatasoisia. Kustannusarviosta puuttuu suunnitelmien tarkentuessa muuttuvat tai lisäävät osiot. Kokonaan tai osittain puuttuvia osia ovat muun muassa sillat, korvaukset, läjitysalueet, työnaikaiset järjestelyt, yleiskulut ja rakennuttajan kustannukset.”*

Koskienergia toteaa, että ekologisen ylivertaisuuden lisäksi yhtiön esittämä hanke on taloudellisesti huomattavasti edullisempi (kaupungille/veronmaksajille). Peltokosken voimalaitoksen Borland kalatien kustannusarvio on alle 500 000 euroa, jonka kustannuksista vastaa kokonaisuudessaan Koskienergia Oy. Mustionkosken luonnonmukaisen kalatien ja alasvaellusputken kustannusarvio on noin 1 000 000 euroa. Peltokoskelle lupaprosessissa oleva tekninen kalatie, jossa on pieni kivetty puomainen pätkä keskellä, on kustannusarvioltaan 2 000 000 euroa ja tekninen kalatie Mustionkoskelle on myös 2 000 000 euroa.

Edellä Koskienergian esittämän vaihtoehdon osalta kuntien rahoittaman Mustionkosken luonnonmukaisen kalatien kustannusarvioksi jää 1 000 000 euroa ja Koskienergian kustannukseksi Peltokosken Borland kalatiestä jää 500 000 euroa. Yhteensä 1 500 000 euroa. Vastaavasti nyt luvitusprosessissa olevien Raaseporin

hankkeiden kokonaiskustannus on yhteensä 4 000 000 euroa, joka jää kokonaisuudessaan kuntien sekä valtion rahoittamaksi. Raaseporin hankkeiden kustannukset kunnille ja valtiolle ovat siis 4-kertaiset Koskienergian esittämiin hankkeisiin verrattuna.

Aluehallintovirasto toteaa (s. 45), että ”*Muistuttajan kertomukseen Åminneforsin kalatien rakentamisaikaisista ongelmista hakija on todennut, että kalatien varsinaisista rakentamissuunnitelmista vastasi eri suunnittelija kuin Maveplan Oy, joka vastasi Åminneforsin kalatien lupahakemussuunnitelman laadinnasta*”.

Koskienergia toteaa, että hakija/rakennuttaja oli hankkeissa sama eli Raaseporin kaupunki, joka ei huomioi kiinteistönomistajan näkemyksiä ja tarpeita.

Aluehallintovirasto toteaa (s. 53 päätöksen perustelut), että ”*Hankkeesta on hyötyä jokihelmisimpukalle, sillä kalatie parantaa taimenen ja lohen luontaista elinkiertoa Mustionjoessa ja sen sivupuroissa. Lohikalat toimivat jokihelmisimpukan väli-isäntinä*.”

Koskienergia toteaa, että edellä mainittu lupaviranomaisen perustelu ei pidä paikkaansa. Mustionkosken yläpuolella on heti Lohjanjärvi. Sivupurot ovat Mustionkosken alapuolella. Koskienergian esittämällä luonnonmukaisella kalatiellä saadaan kaloille lisääntymisalueita, jotka hyödyttävät simpukoita. Kaupungin esittämällä teknisellä kalatiellä ei saada vastaavia hyötyjä.

Äänekoskella 13 päivänä toukokuuta 2024

Koskienergia Koskivoima Oy

LAATI:

Varatuomari, lupalakimies
Koskienergia Koskivoima Oy:n asiamiehenä

LIITTEET

1. Etelä-Suomen aluehallintoviraston 4.4.2024 antama päätös nro 81/2024
2. Koskienergian kirje (5.4.2024) Raaseporin ja Lohjan kaupungille (Mustionjoen yläosan kehittäminen 2024 -2028)

Teema: Ekologinen vertailu, kustannusvertailu

3. Raaseporin kaupungin esittämä toteutuskelvoton yhdistetyt luonnonmukaiset kalatiet sisältävä ratkaisu (Peltokoski + Mustionkoski)

Teema: Kaupungin Peltokoskea ja Mustionkoskea koskeva yhdistettyjä luonnonmukaisia kalateitä koskeva esitys on toteutuskelvoton

4. Koskienergian esittämä toteutuskelpoinen luonnonmukainen kalatieratkaisu

Mustionkoskeen

Teema: Koskienergian esittämä luonnonmukainen kalatieratkaisu Mustionkoskeen on toteutettavissa

Valitus 2 – Besvär 2

VALITUS

13.5.2024

Vaasan hallinto-oikeus

vaasa.hao@oikeus.fi

ASIA: Valitus koskien Raaseporin kaupungille myönnettyä lupaa rakentaa Mustionkosken voimalaitoksen yhteyteen tekninen kalatie

Muutoksenhakijat: Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri ry ja Lohjan seudun ympäristöyhdistys ry

Päätös, jota muutoksenhaku koskee: Kalatien rakentaminen Mustionkosken voimalaitoksen ohi, Raasepori - ESAVI 3799/2023 4.4.2024 (Liite 1; <https://ylupa.avi.fi/fi-FI/asia/2384394>)

Prosessiosoite:

Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri ry

Itälahdenkatu 22 bA 00210 Helsinki

p. 045 114 0088

Sähköposti: uusimaa@sll.fi

Toivomme ensisijaisesti sähköistä asiointia.

Vaatimukset:

Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri ry ja Lohjan seudun ympäristöyhdistys ry valittavat Etelä-Suomen aluehallintoviraston päätöksestä (ESAVI 3799/2023, tämän valituskirjelmän **Liite 1**), jolla myönnettäisiin lupa rakentaa Mustionkosken patoon tekninen kalatie, ja vaativat lupapäätöksen kumoamista.

Valituksen perustelut:

Mustionjoen kalateiden tarpeellisuutta on perusteltu paitsi tarpeella avata Mustionjoen lohikaloille vaellusreitti Lohjanjärveen asti, myös ennen kaikkea raakun eli jokihelmisimpukan sukupuuton partaalla olevan kannan pelastamisella. Raakku oli avainlaji, kun haettiin rahoitusta EU:n rahoittamalle Freshabit-hankkeelle. Teknisten kalateiden rakentaminen ei kuitenkaan ole sellainen ennallistamistoimi, joka palvelisi jokihelmisimpukan elvytystä. Raakun elvyttäminen vaatii habitaatteja, joissa sen isäntälajit lohi ja taimen voivat onnistuneesti tuottaa poikasia, joiden kiduksiin raakun ensiasteen toukat, glokidiot, voivat kiinnittyä ja joissa ne voivat kehittyä nuoriksi jokihelmisimpukoiksi. Tällaisia olosuhteita ei patoaltaiden alle jääneessä Mustionjoessa ole. Lohen palauttamiseksi Mustionjokeen ja raakun pelastamiseksi on vaellusyhteyden lisäksi palautettava tai luotava lohikaloille ja raakulle sopivat lisääntymis- ja elinolosuhteet. Kalateiden rakentamisen avulla luotu vaellusyhteys ei siis luo edellytyksiä lohen eikä raakun palauttamiselle Mustionjokeen.

Hakemuksessaan Raaseporin kaupunki perustelee teknisen kalatien pelastavan Mustionjoen raakun, koska se mahdollistaisi lohen nousun Lohjanjärven yläpuolisille alueille. Siellä ei kuitenkaan nykyisin ole säilynyt lohen lisääntymiseen sopivia ympäristöjä, eikä sieltä ole löytynyt jokihelmisimpukkaa tai sen kuoria raakututkija Panu Oulasvirran tutkimuksissa (**Liite 2**). On siis ilmeistä, että raakua on esiintynyt ennen patoamista vain itse Mustionjoessa Lohjanjärven alapuolisissa koski- ja virtapaikoissa.

Mustionkosken tekninen kalatie ei mahdollista vesipuidedirektiivin mukaista ympäristövirtaamaa voimalan ohitukseen. Ympäristövirtaama tarkoittaa jatkuvaa ja riittävää virtaamaa uomassa siten, että se riittää virtavesiekosysteemin ylläpitoon ympäri vuoden. Lupapäätöksen mukaiseen tekniseen kalatiehen juoksutettaisiin riittämätön määrä vettä (max. 1 m³/s) ja vain 1.5–30.11. välisenä aikana (**Liite 3**). Talvisin tekninen kalatie olisi kuiva.

Kiinnitämme huomiota myös siihen, että kalatieratkaisuun on suunniteltu pintavirtauskynnys smolttien alasvaellusta varten. Sen sijaan on unohdettu kokonaan ankerias, jonka kutuvaellukselle lähtevät isokokoiset ja uhanalaisen lajin kannalta erittäin arvokkaat yksilöt ovat vuosikymmenien ajan silpoutuneet Mustionkosken voimalaitosturbiineissa. Myös tämän ongelman ratkaisu on otettava huomioon lupapäätöksessä.

Viitaten edelliseen vaadimme, että tekniselle kalatielle myönnetty lupa kumotaan ja että teknisen kalatien sijaan paikalle on rakennettava luonnonmukainen ohitusuoma, jollaista myös Koskienergia Oy on tiettävästi esittänyt. Hyvin rakennettuun ohitusuomaan on mahdollista luoda myös

lisääntymishabitaattia lohikaloille ja raakulle. Tämän takia paras ratkaisu olisi mahdollisimman pitkä, sekä Peltokosken että Mustionkosken ohittava luonnonmukainen ohitusuomakalatie.

Luonnonmukainen kalatie toteuttaa jossain määrin EU:n ennallistamisasetuksen tavoitteita palauttaa ihmisen heikentämää luontoa kohti luonnontilaa. Kuitenkin todelliseen ennallistamistavoitteeseen voitaisiin Mustionjoella päästä vain purkamalla voimalaitospadot, kuten on onnistuneesti tehty Hiitolanjoella.

Lohjalla ja Helsingissä 13.5.2024,

Lohjan seudun ympäristöyhdistys ry

Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri ry

LIITE 1: Päätöskopio 81/2024; ESAVI/3799/2023

LIITE 2: Jokihelmisimpukka Karjaanjoen vesistöissä, Alleco 2010

LIITE 3: Mustionkosken kalatien lupahakemussuunnitelma, Maveplan 2022